

آذربایجان از دولت اوباما ناامید شده و به ایران و روسیه نزدیک می‌شود

ناامیدی شدید آذربایجان از دولت اوباما، همراه با تهدید روزافزون شبه‌نظامیان افراطی در منطقه قفقاز، موجب نزدیکی روزافزون دولت آذربایجان به روسیه و ایران شده است.

به گزارش آران نیوز، نشریه فارین افروز در یادداشتی به قلم «الکس وتنکا» عضو ارشد اندیشکده آمریکایی خاورمیانه و اندیشکده جیمز تاون نوشته است که در ادامه می‌آید: رهبران آذربایجان، روسیه و ایران برای شرکت در یک نشست سه‌جانبه کم‌نظیر در باکو، پایتخت آذربایجان در تاریخ 8 اگوست گرد هم آمدند. ظاهراً این نشست تا حد زیادی به پروژه‌های ادغام اقتصادی منطقه‌ای، به ویژه شاهراه حمل‌ونقل شمال به جنوب (یک مسیر تجاری پیشنهادی زمینی و دریایی که هند را از طریق ایران، قفقاز جنوبی و روسیه، به اروپا متصل می‌سازد) تخصیص یافت. اما مسائل دیگری نیز، از جمله درگیری‌های عراق و سوریه و تهدید تروریسم اسلامی، روی میز مذاکره قرار داشت. نتیجه این نشست این بود که سه کشور، بیانیه‌ای را برای «مبارزه جامع و فراگیر» با تروریسم و افراط‌گرایی، امضا کردند. حضور آذربایجان در این نشست، امری قابل توجه است. باکو تا همین چند سال پیش تمایلی نداشت که با وجود مجاورت جغرافیایی با مسکو و تهران، همکاری‌های نزدیک اقتصادی با هیچ یک از این دو کشور داشته باشد. آذربایجان استقلال خود در سال 1991 از شوروی را شانس برای رهایی از یوغ تاریخی روسیه می‌دید و علاقه‌ای هم به درخواست‌های تهران از آذربایجان و دین رایج شیعه در ایران نداشت. اما ناامیدی شدید آذربایجان از دولت اوباما، همراه با تهدید روزافزون شبه‌نظامیان اسلامگرا در منطقه قفقاز، انتخاب‌های زیادی برای رهبران این کشور باقی نگذاشته است.

از نظر باکو، وعده‌های ایران و روسیه در این نشست برای همکاری جهت حل مناقشه قره‌باغ (حتی اگر صرفاً نمادین باشد)، به انفعال مزمن آمریکا در خصوص این مسئله ارجحیت دارد.

با این حال، نشست ماه اگوست، چیزی فراتر از یک ضربه به واشنگتن بود. آذربایجانی‌ها به شدت نگران درگیری‌های عراق و سوریه، که ایران و روسیه بازیگران اصلی آن هستند، می‌باشند. آذربایجان، کشوری با اکثریت مسلمان شیعه که با این وجود، دولتی قاطع و سکولار دارد، برای نخستین بار از زمان استقلال خود در سال 1991، باید با تهدید جهادگرایان مواجه شود. این تهدید امنیتی، نیازمند همکاری‌های منطقه‌ای است.

اینکه کشورهای کوچک‌تر منطقه، برای مبارزه با جهادگرایی سنی، چشم به رهبری کوتاه‌مدت ایران و روسیه بدوزند، امری قابل درک است. با این حال، استفاده از نیروهای ضربت، رکن اصلی سیاست‌های ضد تروریستی این دو قدرت منطقه‌ای بوده است؛ و به سختی می‌توان گفت که این سیاست، مشکل شبه‌نظامیان را برای هیچ یک از این دو کشور حل کرده باشد. در عین حال، تلفیق جهادگرایی با نارضایتی‌های ناشی از مسائل اقتصادی اجتماعی (تاکتیک مورد علاقه روسیه)، راهی مطمئن برای ایجاد خشونت‌های جهادی بیشتر در منطقه قفقاز محسوب می‌گردد. بنابراین در بلندمدت، پرسشی که برای کشورهایمانند آذربایجان مطرح می‌گردد این است که آیا سیاست ضدتروریستی مسکو یا تهران برایشان مناسب است یا خیر.

دو دلیل اصلی برای اینکه چرا آذربایجان، کشوری با نه میلیون نفر جمعیت، از زمان استقلال خود در سال 1991، خشونت‌های اسلامگرایانه را تجربه نکرده، وجود دارد. اول آنکه مقامات باکو کمی بعد از استقلال، تصمیم گرفتند هویت سکولار کشور خود را حفظ کنند و به سختی تلاش کردند تا نفوذ مذهبی خارجی (چه از جانب شیعیان ایران و چه از جانب سنی‌های کشورهای خلیج فارس) را به حداقل برسانند. حتی در اوایل دهه 90 میلادی، در اوج مناقشه قره‌باغ با مسیحیان ارمنستان، آذربایجان اطمینان حاصل کرد که اسلامگرایان نتوانند این مناقشه را تبدیل به یک جنگ مذهبی کنند. (شامیل باسایوف، یکی از جنگسالاران پیشروی چچن که اسلامگرا شده بود، به علت تعهد باکو به سکولاریسم، مبارزان خود را از آن جنگ بیرون کشید). دلیل دوم اینکه به لطف ثروت ناشی از نفت، آذربایجان شاهد رشد اقتصادی قابل توجهی بوده و اکنون کشوری با سطح درآمد بالاتر از متوسط محسوب می‌گردد. به عبارت دیگر، برخلاف منطقه روسی شمال قفقاز که در آن فقر و آرمان‌گرایی‌های ملی به تدریج دامن زده است، شرایط مطلوب اقتصادی اجتماعی در آذربایجان، جذابیت اسلامگرایان را کاهش داده است.

آذربایجان، ایران و روسیه، حوزه‌های بالقوه بسیار زیادی برای همکاری با یکدیگر دارند؛ از شاهراه حمل‌ونقل شمال به جنوب گرفته تا پروژه مشترک سرمایه‌گذاری‌های حوزه انرژی تا تصمیم‌گیری در خصوص مرزهای دریای خزر. با این حال برای آذربایجان مهم است که بتواند اولویت‌های خود را دسته‌بندی کند. تاریخ، دموگرافی، و شرایط اقتصادی اجتماعی آذربایجان، به آذربایجان این توانایی را می‌دهد که بدون نیاز به استفاده از یک فرمول کلی از جانب مسکو یا تهران، مبارزات خود علیه خشونت‌های اسلامگرایانه را دنبال نماید.